

Biblijska imena i religioznost

Kulturno-antropološka analiza tradicije imenovanja u 104 zemlje

Davor Lauc*

dlauc@ffzg.unizg.hr

<https://orcid.org/0000-0003-4427-1796>

Ines Skelac**

ines.skelac@ffrz.unizg.hr

<https://orcid.org/0000-0003-4390-9161>

<https://doi.org/10.31192/np.24.2.6>

UDK: 81'373.231:27-23

27-23:81'373.231

39

Izvorni znanstveni rad /

Original scientific paper

Primljeno: 26. studenog 2025.

Prihvaćeno: 10. veljače 2026.

Rad istražuje trajnost i značenja biblijskih imena u suvremenim društvima polazeći od pretpostavke da imenovanje nije puka jezična činjenica, nego duboko ukorijenjena kulturna praksa. Analiza 104 zemlje pokazuje da biblijska imena ustrajavaju i u visoko sekulariziranim društvima, pri čemu se otkrivaju složeni odnosi između religijske tradicije, kulturne memorije i identitetskih procesa. Biblijska imena nisu samo znak osobne religioznosti, nego funkcioniraju kao transgeneracijski nositelji kulturnog pamćenja i simboli pripadnosti, koji u različitim kontekstima mogu poprimiti nove, nerijetko i sekularizirane, konotacije. Posebna pažnja posvećena je teoriji kulturne memorije (Assmann), antropologiji imenovanja (Bodenhorn i vom Bruck) i socio-onomastičkim pristupima. Empirijski podaci – primjerice razlike u preferenciji starozavjetnih i novozavjetnih imena među kršćanskim i muslimanskim zajednicama – služe kao ilustracija šireg procesa u kojem imenovanje postaje način održavanja kulturnog kontinuiteta i artikuliranja identiteta unatoč promjenama u individualnoj religioznosti. Rad stoga otvara mogućnost za daljnju raspravu o tome kako se religijski simboli transformiraju i nastavljaju živjeti unutar kulturnih praksi modernog čovjeka.

Ključne riječi: *antropološka onomastika, biblijska imena, kulturna memorija, religioznost, socio-onomastika.*

* Prof. dr. sc. Davor Lauc, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb.

** Doc. dr. sc. Ines Skelac, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Jordano-
vac 110, HR-10000 Zagreb.

Uvod

U *Kratilu*, govoreći o imenima, Sokrat ističe: »Stara poslovice kaže da su lijepe stvari teško shvatljive kad moramo proučavati njihovu narav. Posebice učenje o imenima nije mala stvar.«¹ Pod imenima se misli na osnovne nositelje značenja u jeziku, tj. riječi kojima se nešto imenuje, što uključuje i vlastita i opća imena. Nadalje, Sokrat i Kratil slažu se da imenovanje nije slučajan čin, nego zahtijeva znanje o onome što se imenuje. Stoga pravo ime može dati samo onaj tko poznaje narav stvari – vješt imenodavac koji oblikuje riječ tako da odgovara biti imenovanog bića.² Time se već u antičkoj misli uspostavlja shvaćanje imena kao mosta između jezika i stvarnosti, čina koji uključuje i spoznaju i odgovornost.

Dodjeljivanje vlastitih imena i danas je temeljna društvena praksa kojom se pojedinci čine prepoznatljivima unutar zajednice, istovremeno ih povezujući sa širim kulturnim narativima. Iako suvremena lingvistika, osobito nakon de Saussurea,³ polazi od pretpostavke da je odnos između označitelja i označenog u jeziku proizvoljan, a time i da su imena rezultat društvenog dogovora, antropološka istraživanja pokazuju da u mnogim kulturama imena zadržavaju veći status od pukih konvencionalnih oznaka. Naime, u antropološkoj literaturi imena se sve više prepoznaju kao moćna po sebi,⁴ a ne tek proizvoljni označitelji. To je u skladu s poimanjem imena u mnogim religijama, gdje su im se pridavale magične moći te se smatralo da ako znamo nečije ime, time stječemo moć nad tom osobom. U kršćanskom učenju biblijski navodi iz Knjige Izlaska o Božjem imenu (Izl 3,13-14) i anđelu koji odbija otkriti svoje ime (Izl 30,29-30) dotiču se dubokih teoloških istina o Božjoj transcendentnosti, otajstvu i prirodi odnosa između Boga, anđela i čovjeka. Ti navodi naglašavaju moć i svetost imena u kršćanskoj tradiciji, kao i Božju bitnu neshvatljivost.

Pitanje imena u religijskom kontekstu ujedno je i pitanje jezika samog Boga. Već su rani crkveni oci, osobito Grgur iz Nise, isticali da imena ne mogu obuhvatiti Božju bit, nego tek označuju Božje djelovanje.⁵ Ta teološka svijest o ograničenosti jezika ostaje prisutna i u suvremenim pokušajima prevođenja religijskog iskustva u sekularni diskurs. Time se i suvremena uporaba biblijskih

¹ Usp. PLATON, *Kratil*, Zagreb, Studentski centar Sveučilišta u Zagrebu, 1976, 384 b.

² Usp. *isto*, 438a-439b. Ovdje izneseno gledište, koje zastupa Kratil u Platonovu dijalogu, prema kojem samo onaj tko poznaje narav stvari može ispravno davati imena, odražava naturalističko shvaćanje jezika, u suprotnosti s konvencionalističkim stavom prema kojem su imena plod dogovora i navike, a ne odražavaju prirodnu vezu između riječi i stvari.

³ Usp. Ferdinand de SAUSSURE, *Tečaj opće lingvistike*, Zagreb, ArTresor naklada – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2000, 124.

⁴ Usp. Barbara BODENHORN, Gabriele vom BRUCK, *An Anthropology of Names and Naming*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, 3.

⁵ Usp. Piotr POPIOŁEK, Naming God. Christian Philosophy of Language, Wierzbicka's Natural Semantic Metalanguage and Intercultural Dialogue, *Theological Research: A Journal of Systematic Theology*, 4 (2016) 117-132, 119.

imena može tumačiti kao nastavak te napetosti između transcendentnog značenja i jezične konvencije.

Perspektiva promatranja imena kao nečega što ima moć posebno je relevantna za razumijevanje biblijskih imena – antroponima preuzetih iz hebrejske Biblije i kršćanskog Novog zavjeta – koja čine značajan dio globalnog onomastičkog repertoara. U kršćanskoj tradiciji davanje imena djeci ima duboko teološko i kulturno značenje, a praksa odabira biblijskih imena ili imena svetaća ukorijenjena je u samom činu krštenja. Takva praksa stvara duhovnu vezu između djeteta i nebeskog zaštitnika, pružajući model za kršćanski život.⁶

Također, novija istraživanja pokazuju da biblijska imena kao što su David, Marija, Ivan ili Sara (odnosno njihove regionalne varijante) ostaju među najčešćima diljem svijeta,⁷ unatoč procesima sekularizacije koji mijenjaju religijske prakse i vjerovanja. Ta činjenica otvara pitanje o prirodi veze između onomastičkih tradicija i aktualne religioznosti: jesu li biblijska imena u suvremenom kontekstu pokazatelj religiozne pripadnosti ili su postala dio šire kulturne baštine koja nadilazi eksplicitnu religijsku identifikaciju? Promišljanje o imenima, osobito onima preuzetim iz Svetoga pisma, stoga nije samo lingvistička ili statistička zadaća, nego i način da se ispita trajnost duhovne memorije u svijetu koji se sve više definira kroz sekularne narative. Imena kao simboličke jezgre pripadnosti pružaju mogućnost za razumijevanje kako religijsko nasljeđe opstaje i transformira se unutar suvremenih kulturnih praksi.

Cilj je ovog rada istražiti odnos između učestalosti biblijskih imena i razine religioznosti kroz kulturno-antropološku prizmu, kombinirajući kvantitativnu analizu podataka za 104 zemlje s kvalitativnom interpretacijom temeljenom na suvremenim teorijskim okvirima antropološke onomastike. U radu se stoga spajaju antropološki, teološki i filozofski pristup jeziku, polazeći od pretpostavke da se imenovanje nalazi na sjecištu između jezika kulture i jezika vjere.

1. Uloga davanja imena u kršćanstvu

U Katoličkoj Crkvi dijete prima svoje ime pri krštenju. Od roditelja, kumova i župnika traži se da djetetu daju kršćansko ime. Svetac zaštitnik po kojem je dijete nazvano pruža uzor ljubavi i jamstvo svog zagovora.⁸ Sličnost imena potiče osobu da oponaša vrline i svetost tog sveca, te da se nada i moli da taj uzor bude i njegov zagovornik pred Bogom. Već u biblijskoj tradiciji čin imenovanja

⁶ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, Glas Koncila, 1994, br. 2165, dalje KKC.

⁷ Usp. Davor LAUC, *Navigating Linguistic Similarities Among Countries Using Fuzzy Sets of Proper Names*, *Names: A Journal of Onomastics*, 72 (2024) 1, 34-60, 38-39.

⁸ Usp. KKC, br. 2165.

ima ontološko značenje: imenujući, čovjek sudjeluje u Božjem činu stvaranja i razlikovanja bića.⁹

Davanje kršćanskih imena jest i način prenošenja kulturnog i kršćanskog naslijeđa. U autentičnim oblicima pučke pobožnosti evanđeoska poruka asimilira izražajne forme kulture prožimajući svijest te kulture sadržajem Evanđelja. Prenosjenog tog kulturnog naslijeđa s generacije na generaciju podrazumijeva i prijenos kršćanskih načela. Kroz praksu davanja biblijskih imena i imena svetaca visoko religiozne kršćanske kulture osiguravaju da se identitet novog člana obitelji i Crkve poveže s poviješću spasenja i »oblakom svjedoka« (Heb 12,1).

Iako suvremeni roditelji u mnogim kulturama imena biraju prema estetskim ili društvenim kriterijima, u pozadini se i dalje zadržava simbolički sloj koji povezuje osobu s duhovnim nasljeđem. Praksa davanja kršćanskih imena tako postaje primjer kulturne transmisije u kojoj se vjera, jezik i identitet isprepliću, a izbor imena otkriva suptilne načine na koje religijska tradicija preživljava i u sekulariziranim društvima.

Posebnost kršćanskog shvaćanja jezika je u činjenici da ono ne poznaje »sveti jezik«. Za razliku od islama, gdje je arapski jezik nerazdvojiv od objave, kršćanstvo je od početka univerzalno: u kršćanskoj objavi postoji samo jedna Riječ – živi Krist.¹⁰ Ta otvorenost jezika objašnjava zašto su kršćanska imena kroz stoljeća mogla ulaziti u različite kulture i postajati dio njihovih vlastitih semantičkih svjetova, a da pritom ne izgube simboličku vezu s božanskim izvorom.

2. Antropologija imenovanja kao konstitutivna praksa

Suvremena antropološka onomastika nadilazi tradicionalno lingvističko bavljenje imenima kao leksičkim jedinicama uspostavljajući imenovanje kao temeljnu kulturnu praksu kroz koju se artikuliraju identitet, pripadnost i društveni odnosi. Imena, osim što označavaju osobe, ujedno aktivno sudjeluju u njihovu društvenom konstituiranju.¹¹ Ovaj »konstitutivni« pristup imenima razlikuje se od referencijalnog pristupa time što prepoznaje imena kao performativne čine koji stvaraju, a ne samo opisuju identitet.

Teorijski okvir »odvojivosti-fiksности« (*detachability-fixity*), koji su razvile vom Bruck i Bodenhorn, objašnjava paradoksalnu prirodu imena: dok s jedne strane uspostavljaju stabilni identitet (fiksnost), istovremeno omogućavaju

⁹ Usp. Jože KRAŠOVEC, Symbolism of Names and of the Word »Name« in the Bible, *Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly*, 82 (2022) 4, 841-862, 844.

¹⁰ Usp. Popiolek, *Naming God...*, 121.

¹¹ Usp. Barbara BODENHORN, Gabriele vom BRUCK, »Entangled in Histories«. An Introduction to the Anthropology of Names and Naming, u: Barbara BODENHORN, Gabriele vom BRUCK (ur.), *An Anthropology of Names and Naming*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, 1-30, 4.

prelaženje društvenih granica i transformaciju identiteta (odvojivost).¹² Iako se u nekim kontekstima čini da biblijska imena mogu funkcionirati kao kulturno neutralni označitelji, vom Bruck i Bodenhorn naglašavaju da su imena uvijek ukorijenjena u društvene odnose i povijesne narative koji im daju značenje.

Assmannova teorija kulturne memorije pruža ključan okvir za razumijevanje perzistencije biblijskih imena kroz stoljeća.¹³ On razlikuje komunikativnu memoriju koja traje 80-100 godina i prenosi se neformalnim putem od kulturne memorije koja može trajati tisućljećima kroz institucionalizirane oblike prijenosa. Biblijska imena funkcioniraju kao dio kulturne memorije, održavajući vezu s religijskim narativima čak i kada njihovi nositelji nisu svjesni izvornog značenja. U samom biblijskom tekstu povezanost između *šēm* (»ime«) i *zēker* (»spomen«) upućuje na to da je ime nositelj sjećanja – ono je, kako bi rekao Assmann, medij kulturne memorije kroz koji zajednica održava živu prisutnost svetoga u vremenu.¹⁴

Analiza svetačkog imena Stjepan u hrvatskoj antroponimiji pokazuje kako crkvena imena služe kao sredstvo širenja kršćanskoga svjetonazora, ali i kako njihova uporaba prelazi granice eksplicitne religijske identifikacije.¹⁵ Ovaj proces onomastičke inercije objašnjava zašto imena nadživljavaju svoje izvorne konotacije.¹⁶

Prepoznaju se tri dimenzije odabira imena: (1) praktična – koja obuhvaća svakodnevnu upotrebljivost i fonetsku prikladnost imena, (2) relacijska – koja se odnosi na povezivanje s obiteljskom ili kulturnom tradicijom te (3) simbolička – koja reflektira prenošenje vrijednosti i identiteta.¹⁷ Biblijska imena često integriraju sve tri dimenzije, funkcionirajući istovremeno kao praktični označitelji, veze s tradicijom i simboli kulturne pripadnosti.

Davanje biblijskog imena djetetu ne ukazuje nužno samo na osobnu religioznost roditelja, već često na širu društveno-kulturnu identifikaciju s nekom tradicijom.¹⁸ Ova distinkcija između religijske motivacije i kulturne identifikacije ključna je za razumijevanje suvremene uporabe biblijskih imena. U tom smislu onomastička praksa nije samo ogledalo društvenih odnosa, nego i način na koji se održava religijska osjetljivost zajednice. Čak i kada se religijski sadržaji

¹² Usp. isto, 10-15.

¹³ Usp. Jan ASSMANN, Communicative and Cultural Memory, u: Astrid ERLI, Ansgar NÜNNING (ur.), *Cultural Memory Studies. An International and Interdisciplinary Handbook*, Berlin, Walter de Gruyter, 2008, 109-118, 111.

¹⁴ Usp. Krašovec, *Symbolism of Names...*, 845-846.

¹⁵ Usp. Ankica ČILAŠ ŠIMPRAGA, Prilog proučavanju odraza svetačkoga imena Stjepan u hrvatskoj antroponimiji, *Folia Onomastica Croatica*, 24 (2025) 1-22, 3.

¹⁶ Usp. Roland G. FRYER, Steven D. LEVITT, The Causes and Consequences of Distinctively Black Names, *The Quarterly Journal of Economics*, 119 (2004) 3, 767-805, 769.

¹⁷ Usp. Emilia ALDRIN, Names and Identity, u: Carole HOUGH (ur.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*, Oxford, Oxford University Press, 2016, 382-394, 384-389.

¹⁸ Usp. Mavis T. CHAUKE, Rendani S. MADADZHE, Cultural and Religious Determinism Associated with Naming Among the Vatsonga, *Journal of Positive Psychology & Wellbeing*, 6 (2022) 2, 1755-1761, 1757.

povlače iz javnog prostora, ostaju utjelovljeni u imenima koja podsjećaju na zajedničku prošlost. Promatrajući imenovanje kao spoj kulturnog pamćenja i društvene simbolike, nameće se pitanje koliko se religijska osjetljivost zajednice odražava u stvarnim onomastičkim obrascima. U nastavku rada stoga se empirijski ispituje povezanost između stupnja religioznosti u pojedinim zemljama i učestalosti biblijskih imena, s ciljem da se utvrdi postoji li konzistentna korelacija između religijskog identiteta i tradicije imenovanja. Takva analiza omogućuje da se simbolička i antropološka dimenzija imenovanja sagleda u svjetlu konkretnih podataka otkrivajući koliko su religijski i kulturni motivi uistinu isprepleteni u suvremenim društvima.

3. Metodologija

3.1. Izvori podataka

Da bi se obuhvatila složenost i rasprostranjenost biblijskih imena u suvremenom svijetu, istraživanje se temelji na nekoliko međusobno povezanih izvora podataka. Cilj je bio ne samo kvantitativno prebrojati pojave nekih imena, nego razumjeti njihovu kulturnu i religijsku pozadinu u različitim društvima.

Na temelju standardnih prijevoda Biblije na stotinjak jezika sastavljen je korpus od 1.840 jedinstvenih biblijskih imena. Za njihovu identifikaciju korišteni su računalni modeli za prepoznavanje imenovanih entiteta (NER), dodatno prilagođeni biblijskim tekstovima jer dostupni sustavi za prepoznavanje imenovanih entiteta nisu prepoznavali imena dosljedno u svim jezicima. Dobiveni popis uspoređen je i provjeren prema postojećim bazama biblijskih likova.¹⁹ Podaci o učestalosti pojedinih imena preuzeti su iz globalne baze Mondonomo²⁰ te dopunjeni nacionalnim statističkim izvorima i projektom *Bible Babies* za Sjedinjene Američke Države.²¹ U obzir su uzeta samo imena u izvornom biblijskom obliku kako se pojavljuju u prijevodu Biblije na danom jeziku, dok rodne varijante i izvedenice nisu uključene. Odluka o isključivanju rodničkih varijanti i izvedenica donesena je radi metodološke usporedivosti među jezicima, iako se time djelomično reducira kulturna složenost fenomena. Takav pristup omogućuje usporedivost među jezicima, ali i čini ograničenje jer ne obuhvaća sve kulturne adaptacije imena.²²

¹⁹ Korištene su sljedeće baze: Raymond BROWN, *Brown's Dictionary of Bible Characters*, Fearn, Christian Focus Publications, 2014. i Winston WU, *TRABINA: Biblical name database* (25.11.2025), <https://github.com/wswu/trabina>.

²⁰ Baza je opisana u radu Lauc, *Navigating Linguistic Similarities...*, 35.

²¹ Usp. Michael CONNOR, *Bible Babies. Exploring Biblically-Inspired Baby Names over Time* (25.11.2025), <https://v2.connorrothschild.com/post/bible-babies/>.

²² Fokus na imenima u njihovom kanonskom obliku predstavlja značajno metodološko ograničenje koje podcjenjuje stvarnu rasprostranjenost biblijski inspiriranih imena. Isključivanje varijanti

Religijski kontekst svake zemlje određen je pomoću triju pokazatelja: udjela pripadnika najveće religijske skupine,²³ kompozitnog indeksa važnosti religije u svakodnevnom životu²⁴ te učestalosti sudjelovanja u vjerskim obredima.²⁵ Ovi podaci zajedno pružaju uravnoteženu sliku formalne pripadnosti, osobne vjerske orijentacije i praktične religioznosti.

Da bi se razlučili utjecaji koji nisu nužno povezani s vjerom, uključene su i kontrolne varijable: geografska regija prema klasifikaciji Ujedinjenih naroda, bruto domaći proizvod po stanovniku te indeks ljudskog razvoja.²⁶

3.2. Rezultati

Analiza pokazuje značajnu povezanost između religijske strukture stanovništva i preferencija prema stanovitim tipovima biblijskih imena. Pritom je važno naglasiti da analiza učestalosti imena ne omogućuje izravan uvid u individualne motive roditelja. Stoga se dobiveni rezultati ne tumače kao dokaz pojedinačne religijske intencije, nego kao pokazatelj kulturnih obrazaca koji se manifestiraju na razini populacije. Dobiveni ključni statistički odnosi prikazani su u tablici 1.

Tablica 1. Ključni statistički odnosi

Statistički odnos	r / F	p	Interpretacija
old_new_ratio vs. christians	-0,568	<0,001	Kršćanske zemlje preferiraju novozavjetna imena
n_rel_new vs. christians	0,382	<0,001	Pozitivna veza između udjela kršćana i novozavjetnih imena
n_rel_new vs. muslims	-0,313	0,001	Muslimanske zemlje rjeđe koriste novozavjetna imena
GDP per capita vs. religiosity	-0,431	<0,001	Bogatije zemlje pokazuju nižu religioznost
n_rel (ANOVA po dominantnoj religiji)	F = 5,595	0,001	Značajne razlike između religijskih grupa
old_new_ratio (ANOVA po dominantnoj religiji)	F = 23,104	<0,001	Različite preferencije za staro/novozavjetna imena

poput Ivana, Giovannija ili Jeana (sve izvedenice od Johannes) značajno reducira procjenu kulturnog utjecaja biblijske onomastike. Buduća istraživanja trebaju razviti sofisticirane metode za praćenje etimoloških veza i kulturnih adaptacija.

²³ Usp. PEW RESEARCH CENTER, *The Global Religious Landscape*, Washington, Pew Research Center, 2012.

²⁴ Usp. GALLUP INTERNATIONAL, *Global Religion Index 2023*, Zurich, Gallup International Association, 2023.

²⁵ Usp. WORLD VALUES SURVEY, *Wave 7 (2017-2020) Master Dataset*, Madrid/Stockholm, WVS Association, 2020.

²⁶ Usp. WORLD BANK, *World Development Indicators*, Washington DC, World Bank, 2023.

Iza navedenih statističkih pokazatelja krije se duboko antropološko značenje: imenovanje se pokazuje kao prostor u kojem se religijska tradicija i kulturni identitet ne razdvajaju, nego prepliću. Statistika tako potvrđuje da biblijska imena u kršćanskim sredinama češće potječu iz Novog zavjeta, čime se naglašava primat Isusa Krista i kršćanske objave. Imena poput Ivan, Petar, Marija ili Pavao služe kao direktan most prema temeljnim narativima i svecima kršćanstva.

S druge strane, muslimanske zajednice preferiraju starozavjetne figure koje su prisutne i u Kur'anu (Ibrahim, Musa, Yusuf), što ukazuje na specifičan način na koji islam priznaje i reinterpreтира zajedničko biblijsko nasljeđe. Ovakav izbor imena potvrđuje religijski identitet unutar vlastitog teološkog okvira. U ovim su kontekstima imena nedvosmisleni simboli vjere, obreda i vjerske pripadnosti. Jezik ovdje djeluje kao aktivan prenositelj dogme i vjerskog života.

Sekularne zemlje, pak, zadržavaju uravnotežen omjer između starozavjetnih i novozavjetnih imena, što upućuje na kulturnu selekciju neovisnu o teološkim motivima. Upravo je u tom dokaz da se religijska tradicija ne gubi, već se sekularizira na površinskoj razini, dok njezina jezična i kulturna srž ostaje. Sekularno društvo možda odbacuje teološki sadržaj (vjeru), ali ne može odbaciti kulturno pamćenje koje ta imena nose.

Drugim riječima, podaci potvrđuju da biblijska imena funkcioniraju kao polisemni kulturni znakovi – u njima se prepliće religijsko, povijesno i identitetsko značenje. Već spomenuti teorijski okvir »odvojivosti-fiksности« pomaže razumijevanju da ista imena mogu imati različite funkcije: u jednom kontekstu potvrđuju vjeru, u drugom služe kao most prema kulturnom pamćenju.²⁷ Ova višeslojnost značenja objašnjava zašto biblijska imena perzistiraju i u društvima koja se deklariraju kao izrazito sekularna – u takvim se društvima ona naime mogu shvatiti tako da više ne označavaju samo odnos prema vjeri, nego i kontinuitet s poviješću i simboličkim korijenima zajednice. Ovakva višeslojnost značenja bliska je onome što vom Bruck i Bodenhorn opisuju kao »relacijsku narav imena« – sposobnost da imena istodobno učvršćuju društveni poredak i otvaraju mogućnosti za njegovu reinterpretaciju. Imena, kako autorice naglašavaju, nisu tek oznake pojedinaca, nego alati kroz koje se socijalni odnosi proizvode i obnavljaju.²⁸ Na taj način biblijska imena u suvremenim sekularnim društvima ne prestaju biti društveno djelatna: čak i kada se njihovo religijsko značenje zanemari, ostaje aktivna njihova funkcija u strukturiranju pripadnosti i prenošenju kulturnog pamćenja. Drugim riječima, zadržavanje imena Marija ili Ivan ne znači samo tradiciju, nego i kontinuirano društveno pripadanje u simboličke okvire koji nadilaze pojedinačnu vjeru.

Europski podaci dodatno osvjetljavaju odnos između sekularizacije i kulturne tradicije. Hrvatska, primjerice, s oko 27 % biblijskih imena ima najvišu

²⁷ Usp. Bodenhorn, vom Bruck, »*Entangled in Histories*«..., 4-6.

²⁸ Usp. isto, 3.

zastupljenost u regiji, što se može tumačiti kao izraz kulturnog katolicizma²⁹ – fenomena u kojem religijski simboli preživljavaju kao oznake kulturnog identiteta. S druge strane, zemlje poput Češke (4,2 %) i Švedske (2,2 %) zadržavaju biblijska imena iako imaju najniže razine deklarirane religioznosti u Europi.³⁰ To potvrđuje Assmannovu tezu o kulturnoj memoriji koja nadilazi aktualnu religijsku praksu: imena kao što su Marija, David ili Ivan funkcioniraju kao nositelji sjećanja na civilizacijski sloj koji ostaje u jeziku i kad religioznost deklarativno slabi.

U nekim kontekstima, poput španjolskog i portugalskog govornog područja, dominacija imena Maria i njegovih izvedenica (María José, Maria Teresa) pokazuje da religijsko nasljeđe može postati nacionalni simbol identiteta, dok u skandinavskim zemljama ista imena imaju gotovo isključivo kulturnu funkciju. Time se potvrđuje da biblijska imena odražavaju vjeru, ali i razinu kulturne integracije religijskih simbola. Na taj način jezik osigurava da se veza s korijenima zadrži: iako osoba koja nosi ime Ivan ili Marija možda nije religiozna, njezino ime čini kontinuitet s tisućljetnom poviješću i simboličkim korijenima svoje zajednice.

Analiza 104 zemlje otkriva i šire obrasce koji nadilaze pojedinačne tradicije. S jedne strane, globalizacija potiče širenje nekoliko univerzalnih biblijskih imena (David, Maria, Sara, Daniel), što pridonosi stvaranju globalnog religijsko-kulturnog vokabulara. S druge strane, uočava se i pojava lokalnih reinterpretacija: u Izraelu starozavjetna imena funkcioniraju kao nacionalni simboli, dok u Indiji i dijelovima Afrike ista imena ulaze u sinkretičke sustave značenja, gdje su religijska i kulturna komponenta nerazdvojne.

Imena ne postoje izvan društvene povijesti koja im daje značenje. Ona su nositelji društvenog pamćenja³¹ koji omogućuju kontinuitet identiteta i kada se promijene političke ili religijske strukture. Upravo zato biblijska imena ostaju prepoznatljiva i u globaliziranom kontekstu: njihov semantički sloj nadživljava promjene ideologija i religijskih pripadnosti.

²⁹ Usp. Danièle HERVIEU-LÉGER, *Religion as a Chain of Memory*, New Brunswick, Rutgers University Press, 2000.

³⁰ Prema podacima koje je objavio *Pew Research Center* 24 % ispitanika u Hrvatskoj navodi da sudjeluje u bogoslužju barem jednom tjedno, dok je u Češkoj taj udio 7 %. U Švedskoj 11 % ispitanika navodi sudjelovanje u bogoslužju tjedno ili mjesečno, dok 63 % izjavljuje da to čini rijetko ili nikada. Također, 40 % ispitanika u Hrvatskoj navodi da moli svakodnevno, u usporedbi s 9 % u Češkoj i 11 % u Švedskoj (usp. PEW RESEARCH CENTER, *Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe* (10.05.2017), <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2017/05/CEUP-FULL-REPORT.pdf> (14.02.2026) i PEW RESEARCH CENTER, *Being Christian in Western Europe* (29.05.2018), <https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2018/05/Being-Christian-in-Western-Europe-FOR-WEB1.pdf> (14.02.2026)). Ovi pokazatelji ilustriraju znatne razlike u razini praktične religioznosti među promatranim europskim zemljama te dodatno govore u prilog tomu da se usporedbe u tekstu temelje na empirijski mjerljivim indikatorima religijske prakse, a ne samo na deklarativnoj pripadnosti.

³¹ Usp. Bodenhorn, vom Bruck, »*Entangled in Histories*«..., 9-10.

Takvi obrasci ukazuju da imenovanje nije samo odraz globalnih trendova, nego i način na koji zajednice pregovaraju između tradicije i modernosti. U tom smislu, čak i izbor »neutralnih« biblijskih imena u sekularnim kontekstima možemo shvatiti kao tihu formu kulturne vjernosti – znak želje da se očuva kontinuitet bez eksplicitne religioznosti.

Suvremeni trendovi pokazuju i zanimljivu protutežu tradiciji: sve je izraženiji porast »inventivnih imena« koja naizgled odražavaju individualizaciju i kreativnost roditelja. Ipak, izbor imena uvijek je povezano s društvenim identitetom, ³² pa je s tim povezano i to je li imenodavac više ili manje kreativan. U tom smislu, i najmodernija imena funkcioniraju kao znak pripadnosti – samo što se pripadnost više ne definira zajedničkom tradicijom, nego dijeljenjem istih kulturnih simbola moderniteta. Ipak, čak i u tom kontekstu biblijska imena zadržavaju stabilnu prisutnost. To sugerira da unatoč rastu individualizma postoji kolektivna potreba za osloncem u zajedničkom simboličkom repertoaru. Onomastički obrasci mijenjaju se sporije od drugih kulturnih praksi, pa imena funkcioniraju kao spora kulturna promjena – medij kontinuiteta u vremenu brzih društvenih transformacija.³³

Zaključak

Dobiveni rezultati i analizirani podaci snažno podupiru tezu da je religijska tradicija duboko ukorijenjena i da se ne može lako izgubiti. Sekularizacija se obično promatra kao proces odbacivanja vjerskih institucija i vjerovanja. Međutim, analiza imenovanja pokazuje da se religijska tradicija povlači s razine dogme na razinu kulture i jezika. Jezik kao čuvar identiteta osigurava da, čak i kada formalni obredi i teološka motivacija oslabe, kolektivna memorija ostaje utisnuta u najosnovnije jezične simbole – osobna imena. Imena tako postaju jedan od najstabilnijih nositelja simboličkog kontinuiteta kulturnog identiteta, podsjećajući svaku generaciju na povijesne figure, narative i vrijednosti koje su oblikovale njezin narod, čime se osigurava da simboličke veze s religijskom prošlošću i dalje perzistiraju.

Možemo zaključiti da se religijska tradicija i u društvima zahvaćenim sekularizacijom ne gubi nego preobražava. Ta transformacija pritom ne znači gubitak smisla, nego njegovu reinterpretaciju: u imenu koje nadilazi vjeru prepoznajemo tragove zajedničke povijesti, jezika i duhovnosti. U tom svjetlu, imenovanje postaje čin identifikacije, ali i svjedočanstvo o potrazi za kontinuitetom. Imena prenose ono što je društvo odlučilo pamti: prisutnost predaka,

³² Usp. Aldrin, *Names and Identity...*, 388.

³³ Usp. Stanley LIEBERSON, Eleanor O. BELL, Children's First Names. An Empirical Study of Social Taste, *American Journal of Sociology*, 98 (1992) 3, 511-554, 548.

svetaca i biblijskih likova koji ostaju dio kulturnog imaginarija i kada se više ne doživljavaju kao isključivo religijski uzori.

Stoga istraživanje biblijskih imena otkriva više od jezične ili statističke regularnosti – ono osvjetljava način na koji suvremeni čovjek ipak traži načine da ostane povezan s duhovnim izvorima svoje tradicije. U tom su smislu imena most između vjere i kulture, prošlosti i sadašnjosti, pojedinca i zajednice – tihi znakovi trajne ljudske potrebe da se značenje ne izgubi, nego preoblikuje.

Imena nas, možda više nego što mislimo, povezuju s »neizrecivim imenom« (usp. Izl 3,14) koje nadilazi svaku jezičnu formu. Ona su tiha svjedočanstva ljudske potrebe da kroz riječi, makar i ograničene, dotaknemo ono što ostaje veće od nas. Bez obzira na religijsku ili kulturnu pozadinu, imenovanje ostaje univerzalni ljudski način da se izrazi pripadnost, sjećanje i povezanost s onim što nadilazi pojedinačni život. Stoga svako ime postaje i ostaje točka susreta jezika i svetoga, prošlosti i sadašnjosti, čovjeka i njegova smisla.

Davor Lauc* – Ines Skelac**

*Biblical Names and Religiosity: A Cultural-Anthropological Analysis of
Naming Traditions in 104 Countries*

Summary

The paper explores the persistence and meanings of biblical names in contemporary societies, starting from the premise that naming is not a mere linguistic fact but a deeply embedded cultural practice. An analysis of 104 countries shows that biblical names persist even in highly secularized societies, revealing complex interrelations between religious tradition, cultural memory, and processes of identity formation. Rather than serving solely as markers of personal religiosity, biblical names function as transgenerational carriers of cultural memory and symbols of belonging, which in different contexts can acquire new, often secularized, connotations. Special attention is given to the theory of cultural memory (Assmann), the anthropology of naming (Bodenhorn and vom Bruck), and socio-onomastic approaches. Empirical data—such as differences in the preference for Old Testament and New Testament names among Christian and Muslim communities—serve to illustrate the broader process in which naming becomes a means of maintaining cultural continuity and articulating identity despite changes in individual religiosity. The paper thus opens up a space for further discussion on how religious symbols are transformed and continue to live within the cultural practices of modern humanity.

Keywords: anthropological onomastics, biblical names, cultural memory, religiosity, socio-onomastics.

(*na engl. prev.* Davor Lauc i Ines Skelac)

* Davor Lauc, PhD, Full Prof., University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences; Address: Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb, Croatia; e-mail: dlauc@ffzg.unizg.hr.

** Ines Skelac, PhD, Assist. Prof., University of Zagreb, Faculty of Philosophy and Religious Studies; Address: Jordanovac 110, HR-10000 Zagreb, Croatia; e-mail: ines.skelac@ffrz.unizg.hr.